

FM rosina mainīt IIN piemērošanu 2024. gadā 2/40/23

Vecākā konsultante nodokļu konsultāciju
nodaļā, PwC Latvija
Madara Hmeļevska

Projektu vadītāja nodokļu konsultāciju
nodaļā, PwC Latvija
Viktorija Volta

Septembra beigās bijušas ražīgas ne vien lauksaimniekiem, bet arī ministrijām. Finanšu ministrija (FM) rosinājusi veikt izmaiņas likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (IIN), ietverot tās divos grozījumu projektos. Šajā rakstā – par attaisnoto izdevumu groza papildināšanu ar jauniem produktiem, attālinātā darba kompensācijām un citām ar IIN neapliekamo ienākumu grupām, kam palielināts atbrīvojuma sliekšnis, kas provizoriski stāsies spēkā ar 2024. gada 1. janvāri.

Eiropas privāto pensiju produktu (PEPP) plānos veikto iemaksu attiecināšana uz attaisnotiem izdevumiem

Privāto pensiju likuma grozījumi ir radījuši priekšnoteikumus PEPP reģistrēšanai un izplatīšanai. Šis alternatīvais pensiju produkts papildinās jau esošo 3. līmeņa pensiju plānu produktu klāstu Latvijā, taču šobrīd IIN likums neparedz skaidru nodokļa piemērošanas kārtību no PEPP gūtajiem ienākumiem. Tādēļ rosināts precizēt IIN likuma 6.¹ pantu, paredzot, ka likumā ietvertais regulējums, kas līdz šim attiecās uz 3. līmeņa pensiju plānu produktiem, būs attiecināms arī uz atbilstoša veida iemaksām (noguldījumiem) PEPP plānos un izmaksām no tiem. Tātad PEPP veiktās iemaksas varēs iekļaut taksācijas gada attaisnotajos izdevumos (apmērā, kas vienāds ar 10% no bruto algas, kopā nepārsniedzot 4000 eiro) un saņemt IIN atmaksu 20% apmērā.

Darba devēja (DD) kompensācijas par darbinieka izdevumiem saistībā ar attālināto darbu

Ņemot vērā Covid-19 izplatību un iespēju strādāt attālināti, IIN likums 2021. un 2022. gadā atļāva DD kompensēt darbiniekam ar attālināto darbu saistītos izdevumus. Mēneša kompensācijai par pilnas slodzes darbu nepārsniedzot 30 eiro, IIN nebija jāpiemēro. Atvieglojuma izmantošanai likums noteica vairākus kritērijus, taču praksē redzējām, ka daudzi DD spēja tos izpildīt un sedza šos izdevumus, daļēji vai pilnībā izmantojot likumā paredzēto iespēju.

Novērojot tendenci iekļaut attālināto darbu nākotnes darba organizācijas modelī, FM saskata nepieciešamību to nostiprināt kā pastāvīgu normu, atbrīvojot no IIN kompensāciju darbiniekam par attālināto darbu 40 eiro apmērā un saglabājot obligātos nosacījumus tās piemērošanai:

1. vienošanās par attālināto darbu ir noteikta darba līgumā vai ar DD rīkojumu, un ir norādīts, kādus izdevumus DD kompensē;
2. izdevumus sedz tas DD, kuram ir iesniegta darbinieka algas nodokļa grāmatiņa;
3. izdevumu apmēru nosaka proporcionāli slodzei un līgumā vai rīkojumā norādīto attālinātā darba dienu skaitam mēnesī, ja darbu veic gan attālināti, gan darba vietā. Jānodrošina uzskaites mehānisms, lai korekti aprēķinātu ar IIN neapliekamo kompensācijas summu.

Tāpat kā iepriekš, atbrīvojumu nevarēs piemērot darbinieka ilgstošas prombūtnes laikā, kas pārsniedz 30

dienas. Vēršam uzmanību, ka pastāvīgā norma paredz labvēlīgāku režīmu ilgtermiņā, taču kompensācija nav obligāta – DD var izlemt, vai to darbiniekiem piedāvāt.

Darbinieka ienākuma izslēgšana no algas nodokļa bāzes, ja DD sedz mācību maksu par augstākās izglītības iegūšanu

Līdz šim gadījumos, kad DD sedza mācību maksu darbiniekam par studijām valsts akreditētās Latvijas izglītības iestādēs vai ES/EEZ valstu mācību iestādēs, to uzskatīja par darbinieka ienākumu, kas apliekams ar algas nodokļiem kā daļa no algota darba ienākuma. Turpretī DD segtos izdevumus, kas saistīti ar darbinieka kvalifikācijas celšanu darba vajadzībām, iekļāva ar IIN neapliekamo izdevumu grozā.

Lai veicinātu darba tirgus sasaisti ar augstākās izglītības iegūšanu un darbaspēka pieprasījuma apmierināšanu, FM rosinājusi DD segto mācību maksu atbrīvot no algas nodokļiem ar šādiem nosacījumiem:

1. studijas ir saistītas ar profesijas un kvalifikācijas iegūšanu, kas nepieciešama DD saimnieciskās darbības nodrošināšanai;
2. darbinieks taksācijas periodā veic līdzmaksājumus par augstākās izglītības iegūšanu vismaz 30% apmērā;
3. darbinieks vismaz trīs gadus pēc studiju beigšanas ir darba tiesiskajās attiecībās ar DD, kas veicis maksājumus par studijām.

Pēdējo kritēriju nepiemēros gadījumos, kad darba attiecības objektīvu iemeslu dēļ nav saglabājamās, t.i., iestājoties DD likvidācijai vai darbinieka veselības stāvokļa dēļ (ar ārsta atzinumu). Citādi, pārtraucot darba attiecības agrāk, darbinieka gūtais ienākums ir apliekams ar nodokļiem.

IIN atbrīvojuma sliekšņu pārskatīšana

Grozījumi paredz celt vairākus ar IIN neapliekamā ienākuma sliekšņus:

Atbrīvojuma veids	Pašreizējais sliekšnis, EUR	Plānotais sliekšnis, EUR
Dzīvības (bez līdzekļu uzkrāšanas), veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšanas prēmijas	426,86	750
Palīdzība, kas ar arodbiedrības institūcijas lēmumu sniegta no arodbiedrības naudas līdzekļiem, kuri veidojas no arodbiedrības biedru naudas maksājumiem 1000 un ārvalstu arodbiedrību ziedojumiem (dāvinājumiem)	1000	3000
Palīdzība naudā vai citās lietās vai pakalpojuma veidā, kas ar reliģiskās organizācijas vai tās iestādes (amatpersonas) lēmumu sniegta no reliģiskās organizācijas vai tās iestādes naudas līdzekļiem	1000	3000
Palīdzība naudā vai citās lietās vai pakalpojuma veidā, kas sniegta no sabiedriskā labuma organizācijas (izņemot reliģiskas) līdzekļiem, vai palīdzība, ko budžeta finansētas institūcijas, labdarības vai filantropiskas organizācijas sniegušas lietās, kam piemērots atbrīvojums no muitas nodokļa	1000	3000

Tāpat rosināts atļaut piemērot IIN atvieglojumu par apgādībā esošām personām un neapliekamo minimumu arī mikrouzņēmumu nodokļa (MUN) maksātājiem, ja tie gūst ar IIN apliekamus ienākumus. Grozījums rosināts tāpēc, ka MUN maksātāja nodokļu slogu šobrīd var salīdzināt ar nodokļa maksātāju – algota darba ienākuma saņēmēju.